

Verzet tegen armoede en de strijd tegen het verrijken van de middenklasse.

Johan Albrecht
Senior Fellow

We horen steeds dat de strijd tegen armoede een belangrijke beleidsprioriteit is. Toch blijft de fiscale druk op armen en mediaaninkomens in België veel hoger dan gelijk waar ter wereld. Hierdoor wordt de opwaartse mobiliteit ontmoedigd en dit kan toch niet de bedoeling zijn. Voorlopig is de strijd tegen het rijker worden van de middenklasse in België effectiever dan de strijd tegen armoede.

Naar aanleiding van de 'Werelddag van Verzet tegen Armoede' publiceerde de FOD Economie recent een interessant profiel van de Belgische bevolking die in armoede leeft. Uit een enquête bij ongeveer 6 000 Belgische gezinnen blijkt dat exact 14,7% van de Belgische bevolking arm is.

Deze berekening is gebaseerd op een armoededrempel gelijk aan 60% van het mediaan beschikbaar inkomen op individueel niveau. Dit relatieve armoedepercentage is dan ook een meting van de inkomensongelijkheid die toeneemt wanneer de midden- en hogere inkomens sneller stijgen dan de lagere inkomens. De Europese doelstelling om een dynamische kenniseconomie uit te bouwen met veel nieuwe jobs met een hoge toegevoegde waarde, kan de inkomensongelijkheid doen toenemen. Dit is geen nieuw fenomeen want elke nieuwe economische golf leidt op lange termijn tot een toenemende stratificatie waardoor de financiële verschillen tussen beroepsprofielen en maatschappelijke groepen groter worden. Andere verklaringen voor de toenemende inkomensongelijkheid zijn de afname van de tewerkstellingsgraad van laaggeschoolden en de forse toename van het aantal singles en eenoudergezinnen.

Verzet tegen armoede en de strijd tegen het verrijken van de middenklasse.

Zowat alle politieke partijen en maatschappelijke groeperingen stellen terecht dat de strijd tegen armoede een absolute prioriteit dient te zijn. De strijd tegen een armoedepercentage is misschien wel even ongelijk als de inkomensverdeling in rijke landen.

Uit OESO-cijfers blijkt dat geen enkel land kan uitpakken met een armoedecijfer lager dan 11%. In de twee rijkste landen van Europa – Noorwegen en Luxemburg – is ongeveer 13% van de bevolking arm. Ook in de twee meest genereuze Scandinavische landen – Zweden en Denemarken – is 11 à 12% arm. Een forse vermindering – laat staan een halvering – van het Belgische armoedecijfer is dan ook een utopie. Dit is natuurlijk geen argument om geen armoedebeleid uit te werken en te optimaliseren. Het goede nieuws is dat België met een armoedecijfer van 14,7% beter scoort dan het OESO-gemiddelde van ongeveer 17%. In de VS en Ierland ligt de armoede met 23% aanzienlijk hoger.

Als het verzet tegen armoede effectief moet zijn, dient ingezet te worden op het scheppen van de voorwaarden om te kunnen ontsnappen aan de armoede. Een hogere tewerkstellingsgraad van laaggeschoolden is dan ook een logische prioriteit. Uit de studie van de FOD Economie blijkt echter dat maar liefst 14% van de armen in België werkt. Dit is toch wel een afknapper. Werken is geen garantie voor een leven zonder armoede en dit heeft veel te maken met het toch wel unieke Belgische belastingssysteem dat ook de lage en middeninkomens zeer zwaar marginaal belast.

In België is een gezin met twee kinderen statistisch arm wanneer het jaarlijkse inkomen lager is dan 21 664 Euro.

Dit gezin wordt door de Belgische fiscus al getraceerd op een marginale aanslagvoet van 40% plus lokale belastingen. Hierbij verrekenen we alleen een belastingvrije som van 9 350 Euro. Indien we voor een gezin met twee kinderen het mediaaninkomen gelijk stellen aan 36 106 Euro, is al een marginale aanslagvoet van 45% van toepassing. In beschaaft landen worden deze marginale aanslagvoeten voorbehouden voor inkomens die een veelvoud zijn van de Belgische drempels. Met hun beschikbaar inkomen na belastingen betalen deze gezinnen ook nog eens indirecte belastingen wat ons dus brengt bij een totale marginale aanslagvoet in de buurt van 60 à 65%. Nergens worden de laagste inkomens zo zwaar worden belast als in België. Zweden – het land met de hoogste fiscale druk – hanteert een fors belastingkrediet op het federale niveau om de fiscale druk op lage inkomens bij de laagste van Europa te houden. In België zijn natuurlijk ook micromaatregeltjes maar het blijft wachten op een sterke maatregel die echt het verschil maakt.

Belgische gezinnen die hun inkomen willen verhogen door meer te gaan werken, worden dus hard ontraden om dit niet te doen. Was de strijd tegen armoede maar even effectief als de strijd tegen het rijker worden van de middenklasse.

We mogen natuurlijk niet vergeten dat de kleine

“ De zeer hoge fiscale druk suggereert eigenlijk dat de modale Belg het prima vindt zeer veel belasting te betalen. ”

Verzet tegen armoede en de strijd tegen het verrijken van de middenklasse.

Belgische belastingbetaler heel wat terug krijgt van de overheid; zeer lage pensioenen in de eerste pijler waardoor het armoederisico eerder bestendig wordt, een goede gezondheidszorg met een relatief hoge private kost voor zowel de arme als de rijke patiënt, een zeer goed onderwijs in Vlaanderen waarin de lagere inkomens minder goed doorstromen enzovoort. Toch worden in dit landje voorstellen voor belastingsverlagingen frequent afgeblokt als een neoliberale aanval op de welvaartstaat. Het fiscale mes moet op de keel van de middenklasse blijven.

De hoge fiscale druk op midden en zelfs lagere inkomens is wellicht niet het resultaat van een bewuste politieke keuze. Dat zou nog onfatsoenlijker zijn als een miljoenenparachute voor klungelende CEO's. Toch zijn het de traditionele partijen die in de loop van decennia gekozen hebben voor deze situatie. Als politici verkozen worden om de belangen van hun kiezers te verdedigen, dan suggereert de zeer hoge fiscale druk dat de modale Belg het blijkbaar prima vindt dat hij of zij zeer veel belastingen betaalt. Deze hypothese zou dringend eens empirisch gevalideerd dienen te worden. Altruïsme is natuurlijk mooi, maar is deze houding wel te verzoenen met het scheppen van kansen voor sociale mobiliteit? Hoe hard de Belg ook verknocht mag zijn aan de hoge fiscale druk, toch zal hij op termijn moeten instemmen met een belastingsverlaging

voor de lagere inkomens. Al vindt hij het zelf niet belangrijk, het kan anderen helpen.

Johan Albrecht
Senior Fellow

Verscheen in De Tijd als
column op 5 november
2008

Onafhankelijke denktank en doetank voor duurzame economische groei en sociale bescherming.
"Think-tank" et "do-tank" indépendant pour une croissance économique et une protection sociale durables.